

賴阿忠

Adriu · Ramulane

Vedai Rukai

霧臺魯凱語

Ku Muni akabalrthi kathariri

Ikai kavay tali viri yakai ku tayngeea ku cekele, laka maadrau ka cekele, kwini ki cekele laka tay drusa ka daane ku talialalay, ku tayngea sia tay Kadrangilane, amani ku raedre ka talialalay kwini ki cekele, ku tayngea sia tay Madaralape, amani ku agiagi ku takatalialaladhane. Ai kwini tay Madaralape maesaesaesay satacekecekelane, la taakalra ka wacekecekele, ku marudrange ki cekele si latarudrawdrange la kadalame mwa ki tay Madaralape, makalra ku akaneane lini la kadalame ku latarudrawdrange ikai linianane kalaelaelange, luka sakanekanenga ku aga la ikai kwini kanekane makanaelre, laka tasuteane ku umawmase ki tay Madaralape. Kwi tay Madaralape yakai ku ta drusa ku lamataka ka labaybay, laka latawvaylekeleketenga, ku tacebeane lini saniange ku tathaytharirane lini, la kikadadalame turamuru ki lalasiasilangane, luka maungu laka tasuteane ku laumawmase ikai linianane kalaelaelange mati peaperau. Yakai ku taka lini ku sia Cugange, kay lasu laka mialri ka langukathabarane matidadalame ku tacebeaneini, ai kadrwana ku siasilanganeini, asi lwiwane kadrwa ku amwaneini mupapalange ikai ki cekeleini, lu mua badhanane lri ikaai ku amwaneini mupapalange.

Kwini tay Kadrangilane matiakukuru turamuru, asi lwiwane kwidra ladrusa sa tulalake ngu vaeva ku ababay, vavaalakeana kwini lalake lini, la tara kacaaeme si makakabibiilrili pacay, laka kathanenga kwidra tinaini sia Tivawvakusane si vavaalakeana ka aganeini sia Muni, laka amaninga kwini kaynguini ka walapulapu twadrau ki aganeini, kwini aganeini kai matumane ku tacebeaneini, ai kwi kaynguini kai wathingale deemele pangiraeragelane ki aganeini, matiakukuru si la kauaangu lapulapu tuadrau ki aganeini sikakathane, ngwalay ki matikuruane kwi aganeini ku silaymaymayini laswupilinga ka papuripuriicane, la kai kipakadememele kipangiraeragelane si kirimu kathariri ngimya kwini ki lamataka ka tay Madaralape kathariri si kikadadalame, laka takiulralralrakaadhane kwini ki lamataka ka tay

Madaralape ngililisiane kiiya.

Kwini lamakayngu kingi beekele uthivare mu latadre, adravane mu latadre kai kiadredreele ki umawmase, lu dreele ku palrapalra kai vathingalenga liniane luka tay aneane, wathiingale ka yakai ku ngimiyaiya kwini ku umawmase iya, kai kya kirarakete luka tay aneane, asi lwiyanematiakukuru turamuru laka kadrwa ku pwalringalringau liniane, la kikarimuriimurunga ki sakacekele, lu kidremedreme ku palrapalra maamudunga kay tay Kadrangilane kadrwanga ku umawmase ku yakaikai amia, si pwuanga cilri ku laubulu lini tu tabulubulwane kwini ki daane. Kwi tay Madaralape la kawriva ki mapapangale ku swalupu ki pana pakakaiyanga naiyanane iya, ai lu ikai ku wapana si baai ki tay Madaralape ku swalupu (avava, athai, vagisi), ku tawpungu ki tay Kadrangilane matwuase lu kai dredredreele ku umawmase la malra si pu tavanane, asi lwiyaneswalupu ki tay Kadrangilane, adravane ka tawpungu lini wathiingale, kwini lamakayngu laka taikaiyane ku bulabulay lini, kwini tay Madaralape tathingelranga ku bulabulay si kane lu iya la kakadruanga kwini bulabulay, la kasamaymaali kai thingale ku tangimiamiane, asi lwiyanekai wathingale ku tapapinwane kwini ki bulabulay, la kai thingale luka aneane ku wamalra.

Yakai saka minakavaalane ku Cugange la dreele ku vaeva ku mathaariri ku daravaravake ka adhadhame, ngiabaalay ngulaleebe ngipalapalay papia ki daane ki tay Kadrangilane, kwi Cugange la katwase laylay kabilirili kurisi nau pwalra iyaiya. Ku tinaini sa dreele iniane laylaylay papiapia talikay kwini, la katwase kabilirili taku tawtau iya kay,

“Cugange! Cugange! Madha papiapia kwini tawlrissiane!”

Sa tawtawtawana kwi tinaini pasiwlriwli iniane yai kwi lasu wake-laanga kwini ki tasueteane ki ubulu, kwini daravaravake la isadra ikai kwini ki laubulu belenge, kwi Cugagne sa kela kwini la ngiabaalay lipilipi nau pwalra iyaiya kwini ki adhadhame, ala kilaalra ku wakilrikilringi ku lingau twalay kwini adringi ki laubulu, la ngituluku, nau paswabelenge dreele la iya kadrwanga kwini adhadhame, la mialri kai maka kilalranga kwini lingau ki kilrikilringi. Kwi Cugange sa kilalra kwini wakilrikilringi laka takavalingiviingane, saka kaiyane la katwase ngusela dreele, lu kidremedreme kwini adringi ki tabulubulwane alau yakaai ku umawmawse, bekace caapange ikai ku lingau amia. sa

mwa kwini pakay ku kai ka akithingalaneini ki palrapalra yakaai kwini ngithalrilringulu ngikakivavavangane, taku silasiilape kwidra takilal-raneini ku lingau luka twalay inu, la kai maka kidringay. Saka maungu la taru ngengeea mwa ngusela dreele, la ngiabaalay nau ngithalrilringulu dreele iya, ala kidringay ku tikiyane ku ledra ku twalay ki ngwatiiki ki lulutu, kwi lasu la lili pangukay kwini ki lulutu, la dreele kwini adringi alaka daane, la icengeecenge tukwauawbu kwini lamakayngu, ku kanekane lini abai, ku sasulrwane lini laka bulabulay ka athai. La kilalra sa makakawrivariva kwini lamakayngu akutiiki ku lingau.

“kayngu kaneea kay mamamelre la singikaiya pilri ku padwulrusu kane, nau kane kay makawlukulu.” kwini aganeini wapiilri ku mathar-irir si pakane ki kaynguini, kwi kaynguini la iya kay, “maelanenga ki yabelenge, la kai karimuru mitane, laka taikaiyane kay bulabulay si kanekaneta.” sa maka iyanga kwini la ara kidringi malra ku vaeva ku beata si iya kay, “aganeli kawvay makawlukulu kai naku lri maka taeta-lre ni kanea.”

Sa maka kanenga kwini lamakayngu, ku Muni la arakay ku bava muru-muru. Ku Cugange sa dreele si kilalra kwi vaga lini la ngituluku tura-muru, kai masalru ka yakai ku umawmase adringi kwini ki tabulubulwane, masamaali sikakathane, la iya kay pi kidreemedreme, “ani ka yakai ku umawmase kay ki daane kay, ka kai maamudu kay wceke-cekele kay!”

Sa kawulaynga ka awngane ala mu tavanane kwi Cugange, ku tinaini la kaiyana apece mwakalavalava ki lalakeini, masamali sa kai utavanavanane, la kai ka tapiapiane ki lalakini, sa kela kwi lalakeini la kivaga iniane,

“nunu, asu pia kai sara mu tavanane mwainusu?”

“wamwaku ki lalata la kalaelaelangenga nay, alaka maulaynga ka awngane.” la iya tubalre kwi Cugange, kai peaelaela ki tinaini ku tadreelaneini.

Sa thingalenga ku Cugange yai, luka maungu matuase mwa si lili dredredreele ku tatumatumanane ki Muni. Yakai saka maungu la pia ku tapiapianeini mwa ki daane ki Muni, la pangukay ki lulutu lili siavavava ki alisu ku kilibakaneini ki kaynguini, kwi tharirane ki kidreemedeini la mati dadalame. Kwi lasu la api mu daane si kikawriva ki Muni. Ai

takedrekeedrane ki lrawlrawdru kwi lamakayngu, la kai maka mu daane. Kwi lasu Iri tara mu daanaku si kikawriva ki Muni la iya kidremedreme. Sa kidredredreme ku apangimianeini si mu daane yai, kwini kaykayngu sa maka sinau ku takaneane lini, la muelebe ki lrawlrawdru si mu latadre cilri ku sangusinavaneini, sa mu daanenga la karimuru kedrekedre kwini ki saelelebane ki lrawlrawdru, ku Cugange la pangiabaalay muelebe, si mu daane. Ku Muni la ngituluku sa dreele iniane acegecege ikai daane, la iya kay, “kaka, asu kamaani manemane ka valrigi kay waililuku muswane kela kay? Asu lreme mu daane kay ki tabulubulwane, kaisu mwakuludru lu kidreelesu ki palrapalra si kimulralrakay?” la iceelrebe ku Cugange, masamali sikakathane kai thingale ku aiyaneini, ku Muni la iay kay, “kaka, kai ka amudaananesu kay, maesay kay maungu, kadrwa ku wadreele muswane, lu kisaswarava katwase Iri kidreelesu ki palrapalra.”

“maulaynga ku tathingalaneli muswane, luka maungu yakaaiyaku latadre si lilili siavavava muswane, ai kai naku maka mwa daane!” la pacwungulu iya kay, “agili, asi pakatwuase nakwane, amaniaku ka nau mu daane amia, adravane dreele ku palrapalra kai Iri katumane.” ku Cugange patengatengaane pelaela ku kidremedremeini, la veleevele ki kidremedreme ki Muni.

Kwini ta drusa la kalaelange taleare, ku kaynguini la ikaai atasane nene taku idididiu si siavavava ngulwalwalwadhane ki lagaini lu kalaelaelange, mialri kai kasipelrepelreng, malialliarenga kaiyana akaelre ku vaga lini, la kai kasipepepelreng. Sa kaliarenga ku Cugange la mu tavanane, ku Muni la malra ku silu ka kalatheini si baai papikay iniane.

Saka vaivai ku marudrange ki cekele watawtau iya kay, “kunumi ka lasawvalalay makanaelre kilalalra, kaykameane Iri makanaelreta alupu pangu lalape, ku sawvaladhaku amia ila takaredele makanaelre, iluka ku latawpungu numi, lata dredreele ku kasawvaladhane kaykameane luka aneane!”

La sidraama si padulru ngirarukudru makamaelre ku lasawvalay. Ku Cugane la ililuku ki tawpunguini katwase tupalra alupu. Ku tinaini sa Iripethepethele ki tapeapecane ki lalakeini yai, la dreele ku kalathe ka silu ikelray belenge ki tawlrulru ki tapeapecane ki Cugange, kwini tinaini la malra dreele, la thingale kikay kalathe ka tay Kadrangilanane ka silu, asi lwiyanane kathaane ku tay Kadrangilane ku piakay ku miyiya

kay ku silu, la kasamaali si iya kay, “ani ikaai kay kay silu ki tay Kad-rangilane?” la kai maka thingale ku tangimiamiane, lu keelanga ku lalakeli lri tara kivaagaku luka twalay inu la iya kidremedreme.

Ku lawalupu sa kelanga balriu, kwini tiatina la kivaga ki lalakeini, “Cugange! wadreelaku kay silu ka kalathe ikelray belenge ki tawlruru ki tapeapecanesu, patwalaynusu malra? kay silu kay, kai ka langusisilu, kathaane ku tay Kadrangilane ku lri pikai ku miyaiya kay ku silu.”

Ku Cugange la akutiiki iya kay ki tinaini, “ina! Nau pelaela muswane, kavay tabulubulwane ka adringi yai daane ka yakai ka umawmase, ta drusa ka lamakayngu, ka aganeini sia Muni, ka twavayleketenga, kialibake turamuru ki kaynguini la katharirir ka kidremedremeini turamuru, kikay silu laka baaini papikay nakwane.”

Kwi tinaini kaiyana maka masalru, ai tengatengaane kwi takawrivane ki lalakeini, asi lwiyanne kwini lawbubulu waecenge, ala kirimu iya kay, “anika yakaiyana ku mwacungulu kavay ki daane, sia tay Kad-rangilane ka maadrau ka talialalay, ka amani ku ececebaneta.” kwini tiatina ngiatuluku si la kiragay, la iyana kay ki lalakeini, “alaiya si kadalamesu iniane kai lri katumane lu mwasu mupapalange, kathane ku asudalepanesu.”

Sa mathathingalenga kwi Cugange si Muni, kwi alisu wadulrunge mwa ki rarubwane kidreele ki palrapalra, ai sana utaluvayvay adreelane kwi Muni yai, kwi lamataka ka tay Madaralape, tara pwalrialriivale iniane iya kay, “mwalatadrenga ka ngililisiane ka ababay, dreela! ka mya ki galrale ka ababay.” kwi alisu kya tusinalrelreme turamuru.

Yakai saka mialrealre, ku marudrange ki cekele la tawtau iya kay, “kunumi ka sakacekeleli makanaelre, kaykameane lri karededeleta makanaelre kiangatu, ku wadulru ila tamakanaelre karedele.”

Ku kaykayngu ka Tivawvakusane mialri ngiragelane katwase tupalra kiangatu, ku Cugange la thingale ka twapalra kwini kaykayngu, la kakaalithi sirapale paralubu iniane. sa mu balribalriunga la malra culrudu kwini angatu ki kaykayngu. Sa dreele ku palrapalra la kai kiragay si pi kidreemedreme iya kay, “aneane kavay paralubu culrudu ka angatu ki kaykayngu!” inilringa kwini lamataka ka tay Madaralape, sa dreele kai kiaragay, asu parawrawralubu iniane amia kaelaela ki takaini.

Wakelanga ki kalalrilisiane, ku marudrange ki cekele la tawtau iya kay, “kaykameane amaninga ku kalalrilisianeta, ku akapeaperavaneta

Iri ngitalaysita, ngipapadulrua ngiragelane makanaelre si irubu mwa kavay tatalaysane si ngitalaysi, sanaka ababay kipaelrea makanaelre.” Kay vai kaykameane amani ku sidramadrama ki labaybay makanaelre, inilringa ku latawvaylekeleketete siadrama ku angiragelanane si madre-dresenge mwa ki tatalaysane kisiavava ki laumawmase. ku Muni kai marerenge kipaelre, kadrwa ku lalini ku siarapale iniane , la kalrase kip-ulrialrivale, la i tavaanane kilalalalra sikakathane. Sa pathagithagilinga ngitalaysi, swaeteeane ku umawmase ku siavavava, mati peaperau, kwini kaynguini ka Tivawvakusane la iya kay ki aganeini, “aganeli, ikaikaiya tavanane madha mwamwa kipaelre, Iri kiwlralraakaylringasu si kitusinalrelreme.”

Sa iya kwini la malra ku tamwalrwaneini si katwase mwalru, sa dreele kwi aganeini la iya kay ki kaynguini, “kayngu, alu mialrisu madha katwatwase mwalru, asi lwiyanne Iri tara Iriibatesu lay Iri kitusin-alrelremesu.” ai kai kialalra kwi taiyane ki aganeini, la pathwungu katwase mwalru. Ku Cugange ala dreele sa ecenge ku tamwalrwane Iribal-ribate kwini kaykayngu, la katwase bilibili iniane pakipaelre ngitalaysi, kwini kaykayngu la kai mubangalre ai kai maka wadulru ki Cugange. Kwi lasu wabiliibili iniane mwa ki talaysi si pangitalaysi iniane laka-manini ka wararwi, sa dreele ku laumawmase la makitu siiliki, sa ngi-talaylaysinga, kwini kunu ki kaykayngu la kipapalay si adreelane ku tulunguini ka iceceelrengge ungelrengge ka kulaadhane, la besabeesay mawlrakalrakay kwini laumawmase, kwini kaykayngu la ngitatamenge si iya kay, “imianga! imianga! pulebeangaili, makiwcaku!” la ngikakee-bere guruthungane katwase kwini ki tatalaysane, iluku ku tamwalr-waneini pacungulu katwase mwalru, ku Muni sa thingale kwini tangimiane la kaelaeela ki kaynguini ana kaisu mu latadre nai kaisu kiwlralrakay iya.

Ku Muni la kidremeedrem ani kaliisi lu kakadrwa ku laelangane madu ku siaraparapale madwane la iya, sa nene ikai kwini taliabange kidredredreme ala Iribalribate ku tangeea ka ngialisiiane ku tace-beaneini ka tawvayleketete, ku naganeini sia Lalelegemane (nagane ki takurapange, ngialisiane amia ku pacugane), kwini alisu mialri ka kiak-alrase ka kadrwa ku lalini ka masepesepele, ku Muni sa dreele la thin-gale ka mya iniane, la dawlu panene iniane si iya kay, “ali, Iri mwinusu, bwala neneana isadra takalaelangeana.”

Kwini alisu la ngituluku, aneane kay pwalringau si kawriva nakwane iya, la kaynu si ngiabaalay nene, ai kai kawarivariva, lakamanninga kwi Muni ka paswadalru kawriva iniane, kwi alisu ala nguinanenga si tubalrenga kawriva. Ala mathathingalenga ka mararaamau ka pakulrululu, si ka kya kalrase ki palrapalra, la twaalaynga kwini malalali, kikaynga kwi Muni yakainga ku alini ku siaraparapale iniane, la kai kasepesepelelenga.

Kay Muni yakainga ku na takilalranengayni ku taiyane ki kaynguini, yakaai kwidra tarudrawudrangenga ka ladrwadrusa la ikaikai lregelrege ya adaayli, kwini tutumu tara saruburubu ku lasasulravane ka ubulu si kinkiu tu sasulravane, kwini piapiaini ku sasulravane wadulru aru pakathariri ki umawmase amia. Lu kidremedreme kwi Muni kay yakainga kay palrali, lri dwulrunge naku mwa silape la iya. Yakai saka minakavaalane ku Muni la iya kay ki alini, “ali, kialalraku yakaai ku yakaikai lregelrege ya adaaili ka tutumu ka tarasulrasulrau pakathariri ki umawmase amia, ila tasiilape kay ki tutumu alasi lri dwulru paakabalrithi miatane pakathariri.”

Sa mu latadre lri katwasenga kwini lamali, kwidra lamataka ka tay Madaralape la dreele liniane, la makakaay iya kay, “lri mwinu kavay ta drusa ka ngililisiane ka ababay, sikathurwuanenga lini mu latadre kidreele ki umawmase kai kayninu?”

Kwini lamali sa kelanga kwini taikaiyane ki tutumu, kwini tutumu sa dreele liniane la iya kay, “lagane, anu kamaani wakela numi silape ki aneane?” masamali si kivaga.

“umu, kialalra nay ki kayngu sa matikay muswane, lakamani ku turaakete nay kela silape muswane.” mwasaakene kwini lamali tubalre. “asiamia, wathingalenga naku.” kwini tutumu wathingale kwi takelane lini, la iya kay liniane, “ala bwala midra kucuaile, malraceacenge kay awlruli tali kakaalra kay kuculi!” pangwa drekase kawriva, kwini lamali la sinkay pia ku taiyane ki tutumu.

“lagane, lu dreele numi kay kuculi ngiamya ki manemane?” kia-vaga kwi tutumu.

“umu, kadrwa ku taukalrivilane, mya ki kucu nay!” la iya tubalre kwi lamali.

“lagane, laka ngiamya ki manemane kay awlruli?” la peela kivaga kwi tutumu liniane.

“kay awlrusu naumu, mya ki awlru nay kadrwa ku taukalrivilane.” la iya tubalre kwi lamali.

“kay isiwli la ngimya ki manemane?” la peela kivaga kwi tutumu.

“kay isiusu naumu mya ki isiu nay.” la iya tubalre.

“kay tukuli si alrimali ngiamya ki manemane lu dreele numi?” kwini tutumu pacwungulu kivaga.

“umu, kay tukusu si alrimasu mialri ka mathaariri mya nayyane, sikamanianenga kay alrimasu malrilrigili turamuru tu sasulravane.” la tubalre si drengedreengere kwini lamali.

“lu dreele numi, kay drapaleli ngiamya ki manemane?” la peela kivaga liniane.

Kwini lamali ngwalay kwini takivavagane apapeelaela ki tutumu si mukuludru, la iya kay tubalre, “kay drapalesu naumu mathariri mya ki draapale nay, laka magagaarangeanasu nayyane mu lregelrege silape ku sasulravane.”

Kwi tutumu la iya kay, “makakelretenga,” sa iya kwini la ngidrakale si katwase malra kwidra tu sasulravaneini, la iya kay ki lamali, “kawvay tu sasulravaneli, malra si mu daane la drisisi palraelre ki kinawmasane numi, ala katwase mwa ka vaalru mubantau.” la pacwungulu iya kay, “ka vaalru drusa ka mwalwaludru ka acilay, ka vaalru ka acilay maadrau mwalwalwaludru, ka taluvale laka wabeerai kaynganay mwaludru ai titikiane, amani ku acilay ki vai, lri ikai numi kwini mubantau.”

Kwini lamali la singikaay ku taiyane ki tutumu katwase mubantau, kwini berai tarwatiiki, la mwaludru mwa ki baibaiyu, kwi lamali la ngia-baalay vau kwini ki acilay si ngiaubu sikelre, lu ngiaubu kingivale la makakivaaga iya kay, “ali, ngitwatumanenga naku?” kwi lamali la ngit-wuluku, asi lwiyanne lu madradreele arua kathaariri mya ki abulru ka Mwakaikai ku tharirane, la malralrigulriigu sikakathane.

Kwi lamali sa maka mubanaunga la katwase mwa ki tutumu si kiaseasene, ala taku kirararagay siwlri katwase mu balriu, sa katwat-wase i kadalranane la sibengelray si paleebe, kai padreelane ku lringau lini. Ku lamataka ka tay Madaralape la dreele liniane sa kelakela, la mulralraakay iya kay, “en! sikathuruanenga kavay ki tangililisiane mu latadre kidreele ki laumawmase, kai thingale kaynu.”

La ikaainga ku vai ku takirararagadhane ki cekele, lri ngitalaysi kapeaperau, ku Muni akabalrithinga kathaariri la kai kirimunga

ngisasangate, madrareangenga ku kidremedremeini si padulru ku aki-paelreaneini ngitalaysi, la pilri ku laymayini ku mathaythariringa arakay ngiragelane, la pasabeelenge sipalimemelre ngikakabungu ku supilri ka puripuricane, la ililuku ki alini ka Lalelegemane katwase mwa tatalaysane, tara sipalimemelre ku supilri ku laymay. Ku Cugange kaiyana wathingale alaka arua kathariringa ku Muni, ai kai wathengete lu pulrialrialrivale ku laagini, asi lwiwane kwi lasu madalame ki Muni.

Sa pathagilinga ngitalaysi, ku langiaragelane makanaelre ku lataw-vaylekeleketete la mawbalribalrithi ngitalaysi, inilringa kwini lamataka ka tay Madaralape, ku tangiragelanane lini mwakalriivili miaka tathaytharirane lini, la taakalra ku laliali lini ku twapapapalra sirapale liniane, amani ku kiasiaavava ikai kwini ki tangitalaylaysane. La darurunga ki Muni ku angitalaysane, ku Cugange la kamani ku warawi, ku lasiavavava la kai kirarakete tasiavava iya, kwini lamataka la kikiimidriana pulrialrivale iniane. Ku Cugange sa rarwinga arwa mwadaydaayli, sa ukesanga ku mwadaylane si piku ngibalre, kwini sipalimemelreini kwi laymay kiriimu mucilri twalay ki kinawmasaneini, la ledra kwi kinawmasane si laymayini, kilrikilringinga siasiiange kwi sangiragelananeini, ku laumawmase la ngituluku si paswa belenge dreele, asi lwiwane mya ki Mwakaikai ka ya belenge liniane ngipapapalay, ala carecare makakawkau ku laumawmase, ku Cugange la ngituluku kasamali, kai masalru lu dreele kwini mathaythaythariri alaka siasilanganeini. Ku laumawmase la papianga ki Muni siavava kadrwanga ku paapia ki lamataka, kwini lamataka la amamanga kai thingale ku talininu, la kaw-rivariivanga iya kay, “watumane ani ngimiya kay?” ai ku makirara-agaynga yai amani kwi Cugange, yaasasaane akabalrithi kwi siasilanganeini si ka mathaythariringa sanaka ababay. Ala kwini lamataka la kai kathaythariri ku kidremedreme lini, la kivavaga watwumane ka Muni ani aru kathaariri iya.

Yakai saka minakavalane kwini lamataka la kidremedreme ku amwane kwini ki tutumu kitu thariri. Ku tutumu sa dreele liniane kelakela mwa iniane kwini, la kivaga,

“lagane, manemane ku kela numi kay?”

“umu, ala paraluba naiyane paaru kathariri naiyane, la nay ka mathaythariringa sanaka ababay.” kwini lamataka wacungwucungu pelaela kwi kidremedreme lini.

“lagane, kay tathaythariringa numi lri twumanengata tupeela tu thariri numiane?” lu dreele kwi tutumu liniane kadrwanga ku atupelaelane, alakamani ku iyaini kwini tubalre.

“ini umu, lri tara aru kathaariri nay ka amani ku mathaythaariringa sanaka ababay.” La kakeecenge iya kwini tubalre kwi lamataka.

“mathariri! ala bwala midra paaswala kucu nakwane, malracacenge kay awlruli!” kwini lamataka ala kiriimu kawkaw si iya kay, “umu, ani matikiwcunga! kay kucusu anika atatabange?” kwini tutumu yaceelrebe, ala peela kivaga iya kay, “lu dreele numi, kay isiuli ngiamya ki manemane?”

“mya ki calrisi ka maapucu, umu asu kai uwu?” la iya tubalre kwi lamataka.

“kay awlruli laka ngiamya ki manemane?” kwi tutumu la kivaga.

“anika miyaiya kay awlrusu naumu! mya ki twudru ka angatu!” kwi lamataka madradreele si maulrakay.

“kay tukuli si alrima ngiamya ki manemane?” kwi tutumu la peela kivaga.

“kay tukusu mya ki rulumuku, kay alrimasu la mya ki ukudru ka kulaadhane.” la kai beserenga kwi lamataka la maulrakay.

“kay drapaleli laka ngimiyaiya ki manemane?” kwi tutumu la pacwungulu kivaga.

“mya ki taculruane ki takithi, edreekane ka tikiiane.” pya kidre-meedreme mulrakay kwi lamataka, si lu kidre-medreme, kay tutumu ani kivavavaga ki kinawmaseneini mitane, mati lrabeabethale amia.

“makakelretenga!” kwi tutumu sa iya kwini la ngidrakale si mu daane malra kwidra kaiyana madu ku tu sasulravaneini, la iya kay kwini ki lamataka, “malra kikay sasulravane si mu daane drisisi ki kinawmasane numi palraeelre, ala katwase mu vaalru ubanau, pulringaava, ka drakerale drusa ku mwalwaludru ku acilay, ku vaeva acilay ki vaalru, ku vaeva laka waberabera si mwaludru, mathariri lu mubanau numi ikai kwini ki waberabera ka acilay!”

Kwini lamataka la karaacange katwase malalaylay mu vaalru, sa dreele kwini ki acilay ki drakerale maadrau si alriviilrivi, kwini waberabera laka tikiiane kaidu lri ngulwadhane lu mubanavane, la kamadadalame kwini ki madradrau ka acilay vaalru, la sidraama karacange si makakaay mwa ituku mu taburu kwini ki baybayyu ki vaalru ikai kwini

lawlangwi mubanau, kwini lamataka lu aru ngiaubu ku acilay la aru kadradrimiti kwi kinawmasane lini, aru ngilisiane kwi lringau lini, sa madradreele yai la ngituluku turamuru, si maiya kay, “asu ngilisianeenga!” lakirimu makakebere tubi si iya kay, “lay tumaneta siwlri mu balriu si kidreele ki umawmase? Apuvalracevaacane kavay ki tutumu! arwa tungilisiane mitane.” sa iya kwini la katwase mwa ki tutumu si kalisi iya kay, “kusu ka manganganga ka tutumu, asu pya kay paarungilisiane naiyane, watawuvulrucusu naiyane, lay tumane nay mu balriu si kidreele ki umawmase, mangangacesu turamuru!”

Kwini tutumu la ngiabaalay iya kay tubalre, “lagane, kai nau watawuvulrucu numiane, amani numi ka wadradrarane turamuru, la kai numi pucalringalringane lu kawrivaku numiane.” kwini lamataka la sangubebeelenge dreele, kwi tutumu la pacwungulu iya kay, “kwidra waberabera ku acilay yai acilay ki vai, mwa kwini mubanau la iyaku numiane, la kai numi kilalra nakwane.”

Kwini lamataka sa kilalra kwi taiyane ki tutumu la nguvagaanenga si taku tubitubi siwlri mu balriu. La arakay ku vurisiki ngikakabungu ki lringau lini, la kai mu latalatadrenge kidreele ki umawmase.

Ku Cugange ala kirimunga kisamula mupapalange ki Muni, ku tinaini si tamaini la mialri palrayngi pakarudrange liniane. Kwini cekele sa thingalenga ka yakai ku mwacungulu ki tay Kadrangilane, la ngika-kaelaela turamuru ku tapiane lini tudrekase, si kela makanaelre swape lripethele si cilri kwini laubulu, tupela sarilisili kwi daane lini, ku Cugange sa mwanga karudrange ki Muni, kwi tay Kadrangilane la siwlriwlianenga ngiradhekane.

變美女的莫妮

北方有一個部落，是一個很大的部落，部落中有兩家貴族，一家叫嘎拉恩蘭家，是部落族人的大貴族，另一家叫瑪答拉伯家，為次要貴族。但是瑪答拉伯家比較興旺，人口多，物資豐富，所以部落的長老及耆老們很喜歡聚集在他們的家，整天聊天由瑪答拉伯家共應吃的。家中有兩位姊妹都長得很漂亮，天天都有不同的男朋友來找她們，部落的男女青年會來到她們的家陪伴，一起唱情歌聊天非常熱鬧。她們有一位哥哥叫朱康，他也是年輕人的很帥氣，但是他沒有女朋友，因為部落裡沒有對象，除非往別的部落找。

而嘎拉恩蘭家非常窮困，因為兩夫妻生下一個孩子後，孩子還小的時候就生病相繼過世，留下年老的媽媽名叫帝娃固珊和年幼的孩子叫莫妮，由奶奶把孫女撫養長大，莫妮雖然五官清秀，但長得不比瑪答拉伯家的兩位姊妹那樣漂亮。從小由奶奶養大，不會打扮孫女，穿的衣服也都破舊，所以常常受到瑪答拉伯家兩姊妹的譏笑為醜女子。

其實奶奶和孫女很少出門，就算有出門也不會給別人看到，差不多都被部落族人遺忘，甚至他們以為嘎拉恩蘭家已經沒有人住，所以人家常把垃圾丟到嘎拉恩蘭家¹，而嘎拉恩蘭家也漸漸地變成垃圾堆。瑪答拉伯家要求獵人的貢物〈獵物的貢物〉送到²他們家。可是每次獵人將貢物〈心臟、肝臟和大腿〉送到瑪答拉伯家的時候，嘎拉恩蘭家的忠狗會到瑪答拉伯家偷偷地拿回來³，因為這本來就是屬於他們的，連家裡的狗都知道。奶奶和孫女兩人常常有山肉可以吃。當瑪答拉伯家要煮山肉常找不到，也覺得很懊惱，因為山肉會無緣無故地消失，也不知道誰拿去了。

有一天朱康發現美麗的小鳥，很緩慢的飛往莫妮家的方向，朱康跑去追捕。他媽媽見他跑的方向時，從後面喊叫：「朱康！朱康！你不能跑去那地方，那是禁地！」

媽媽還在喊他回來時他已經來到垃圾堆地方，美麗的小鳥停在垃圾堆上面，他走進垃圾堆積的地方要設法捕捉美麗的小鳥時，突然聽到很悅耳的鈴鐺聲，他腳步停住，但聲音沒有了，往上看美麗的小鳥也不見了。朱康把所聽到的聲音記在心中。第二天他決

1 山區的部落坡度高，巷道常在屋頂上面，所以要丟垃圾很容易。

2 通常大貴族都會擁有獵區的權利，凡獵人在該獵區獵獲野獸都會納獵物的貢物。

3 獵狗已知道或習慣主人所擁有的東西。

定再去看一看，認為垃圾堆裡面可能有人住，白天在周圍玩，實際上是在了解所聽到的聲音的來源，不要使人起疑他的行動，到了晚上再一個人去看，便發現從一小洞口有一道微微的光線射到外頭，他從小洞口窺視裡面的情形，突然看到裡面是房間，竟然有一對祖母和孫女住在裡面，她們正在吃晚餐，吃的是小阿粬，湯是山肉的內臟。他聽到她們兩個奶奶和孫女對話的聲音。

「奶奶這裡有嫩好吃的肉給妳吃，硬的我來吃。」孫女把好吃的肉給奶奶吃。奶奶對孫女說：「感謝上天，祂沒有忘記我們，所以常有山肉給我們吃。」說完話後，就用湯匙撈一塊肉說：「孫女啊，這塊肉很硬我咬不動，給妳吃。」

她們吃飽以後，莫妮用小米酒漱口。朱康看了很吃驚，他不敢相信垃圾堆裡竟然有人住，他覺得很不可思議，也很驚訝地說：「原來有人住在這家，該家還有餘種，並沒有完全消滅。」

這時候夜裡已經深了，朱康還沒有回家，他母親很擔心兒子的安全，等朱康回來才安心地上床休息。看見兒子回來便問：「兒子啊，你怎麼那麼晚才回家，妳去那裏？」

「我在朋友的家聊天，沒有想到已經那麼晚了。」朱康沒有把發現的事情告訴母親，這是他的秘密。

朱康自發現莫妮以後，每天晚上都會從小洞口窺視莫妮的活動，有一天晚上他照常去莫妮家，從小洞口欣賞莫妮對奶奶的孝心，覺得莫妮心底善良，令人喜愛。他很想進去屋內認識莫妮，但門是深鎖的，無法進去。他心想無論如何一定要設法進去與莫妮認識。當他正用絞盡腦汁想法子如何才能進去的時候，莫妮的奶奶正洗完餐具，將汗水倒到外面，進屋內一時忘記鎖門，朱康輕輕一推門，靜悄悄地進去屋內。莫妮看到他進來大吃一驚，呼道：「哥哥，甚麼風把你吹到這裡？你真是稀客呢！」他不知道如何回答，莫妮繼續說：「哥哥啊，你不應該進來這裡，還好現在是夜間，趁沒有人看到你時趕快回去！」

「妹妹啊，不要趕我走，是我自己要進來的，給別人看到有什麼關係。」朱康將心裡的話說出來，讓莫妮很感動。

他們一個晚上交談，奶奶坐在爐灶旁邊的木柱取暖，也加入他們聊天，有說不完的話，彼此都互相吸引，愛的火花開始萌芽，一個晚上都沒有睡意，只恨時間走得太快了。天亮了，朱康必須回家，莫妮把她的琉璃珠編織成的手環給朱康當作信物。

當日部落長老向全民喊告：「所有部落的男士們請聽，今天我們要集體狩獵，自己認為是男子漢的，都要準備自己的武器帶獵狗，看看今天誰是獵人英雄！」

大家都很樂意參加這刺激的狩獵活動。朱康呼叫他的獵狗帶牠一起去參加狩獵。媽媽整理他的房間〈床〉時，發現一條琉璃

珠手環掛在朱康的床上面，他好奇地拿來看一看，便知道這琉璃珠是嘎拉恩蘭家的寶物，他很訝異地說：「嘎拉恩蘭家的琉璃珠怎麼會在這裡？」他無法理解這件事情，只有等兒子回來說明其來源，他這樣想。

部落的男士們打獵回來，媽媽問兒子說：「兒子阿，我在你的床頭上發現這條琉璃珠手環，從哪裡拿來的？這不是普通的琉璃珠，只有嘎拉恩蘭家才會擁有這個東西。」

朱康低聲對母親說：「媽，我告訴你一個秘密，那垃圾堆裡面是一戶人家，而且有人在住，奶奶和孫女兩個，那家主人名叫莫妮是個小姐，她心地善良，非常孝順她的奶奶，這是他給我的信物。」

媽 媽還是不敢相信，但又不能不相信兒子的話，因為東西擺在她眼前，最後媽媽說：「原來那一家還有後代，那家名叫嘎拉恩蘭家，也是大貴族，和我們家是門當戶對。」她有一點驚喜，又對兒子說：「如果你喜歡她，可以找她，那家是我們唯一門當戶對。」

自從莫妮認識朱康以後，有時候會公開到外面給人家看見，可是每次莫妮出門露面的時候，瑪答拉伯家的兩位千金都會譏笑她：「醜女人到外面了，看哪！醜八怪的女人！」她受盡了凌辱。

一個早上，部落長老向部落喊告：「諸位部落族人，今天我們要集體上山砍柴火，有能力的都可以一起去。」帝娃固珊老太婆跟著去砍柴火，朱康知道老太婆也跟著來，都在她身邊陪著她、協助她。回家的時候也幫忙老太婆拿下她揹的柴火疊在自己的柴火上面。別人看了心裡很不舒服地說：「那位幫忙老太婆揹她的木柴的是誰呀？」尤其是瑪答拉伯家的兩位千金，看了心情很不好，還責備哥哥不應該接近或協助該家的人。

豐年祭到了，部落長老喊告部落族人說：「今天豐年祭，所有的鄉親大家準備盛裝到集會場地盪鞦韆，凡是女性，老少都可以參加。」

今天是部落女子們所期待的日子，尤其是年輕的小姐們都要盛裝參加。莫妮沒有興趣參加，因為沒有友伴陪她，也不喜歡面對那些專門譏笑他，一整天躲在家裡。盪鞦韆已經開始進行，眾多的人前來參加和觀賞，非常熱鬧。帝娃固珊對孫女說：「孫女呀，妳留在家裡不要參加，免得人家又要譏笑妳和侮辱妳。」她拿著器皿準備要去挑水，孫女看了也勸阻奶奶說：「奶奶，妳也不要去了，因為妳路過他們的時候，他們會羞辱妳。」她不聽孫女的勸告，硬著頭皮挑水去了。朱康無意中看到老太婆提著器皿經過，就強拉住她參加盪鞦韆，她雖然拒絕，也強不過朱康。朱康

拉著老太婆的手，走到鞦韆場協助她上去，由朱康親自擺動，別人看了卻傻眼，而且左右擺動的時候，老婆婆的裙子被風掀開，露出又細又黑又皺的腿來，大家看了捧腹大笑，變成全場的笑話。老太婆搗著臉喊叫：「好了，好了，給我放下來，我好害怕！」她畏縮身子離開會場，繼續挑水，莫妮知道剛才所發生的事情，一直責怪奶奶不應該出去，就不會受人侮辱。

莫妮覺得身為貴族家的千金沒有人在身邊伺候她或陪伴她，很孤獨，希望有服侍她的女伴。她坐在家外面沉思時，出現一位一樣很醜的少女，她的名字叫拉勒勒戈曼（蟾蜍之名，醜的意思），她也是孤獨一個人，沒有人喜歡和她一起做友伴，莫妮一眼看她就知道和她是同病相憐，就叫她坐下來，對她說：「朋友，你要去那裏？坐一下閒聊！」她嚇一跳，沒有想到會有人向她打招呼，她很不好意思地慢慢坐下來，但都沒有講話，是莫妮主動的和她講話，她才慢慢地開始回答莫妮的話，經過閒聊後，他們有相同的人生遭遇，孤兒常被人排擠羞辱，從此兩人成了好朋友，莫妮有伴天天陪著她，她的生活不再寂寞無聊。

莫妮曾和奶奶閒聊中，從奶奶口中聽到有一位老公公和他的妻子居住在更山區的地方，這位老公公專門研究草藥，會提煉藥膏可以美容，使人更年輕漂亮。現在莫妮已經有友伴，可以去找這位老公公。有一天莫妮對友伴說：「朋友，聽說山區裡住一位專門美容的老公公，我們去找他看看。」

她們一出門，瑪答拉伯家兩位千金又看到她們，說：「兩位醜女人要去哪裡？」

她們來到老公公住的地方，老公公發現有訪客：「孫女們，妳們來找誰呀？」他問。

「老公公，我們從奶奶聽有關你的事，我們是專程來找你。」她們很有禮貌又誠懇地回答。

「是啊！我知道了。」老公公知道她們的來意，又對她們說：「那妳們來幫我抓頭蝨！我的頭好養，可能很多頭虱。」口氣帶一點命令，她們也照著老公公的要求。

「孫女們，妳們看我的頭蝨像甚麼樣子？」他問。

「老公公，沒有甚麼特別，和我們的頭蝨一樣！」他們回答。

「孫女們，我的頭長得像甚麼呀？」又問她們。

「你的頭，像我們的頭呀！沒有什麼特別。」她們回答。

「那我的頭髮像甚麼？」又問。

「老公公，你的頭髮像我們的頭髮呀！」回答。

「你們看，我的胸部和手像甚麼？」老公公繼續問。

「老公公，你的胸部和手也像正常的人一樣，何況妳的手很會製藥。」她們回答並稱讚。

「那妳們看，我的腳像甚麼呀？」再問她們。

她們因為老公公一直問這些問題就緊張起來，對老公公說：「你的腳正常的很，和我們的腳一模一樣，甚至你的腳常去山上採草藥，比我們的腳厲害。」

老公公說：「好了，夠了。」就起來去取自己所製的藥膏，對他們說：「我這裡有提煉過的藥膏，你們拿去到屋內，把藥膏塗在你們的身體，然後去溪裡沖水。」他繼續說：「溪裡有兩個水流，一條是溪水比較大，另一個是泉水比較小，那是太陽水¹，就在那裏洗身體。」

她們照著老公公的指示去溪裡洗身體，因為泉水流出的水小，流到小水池，她們小心地舀水沖身體，每洗一次互問說：「朋友，我長得怎樣了？」她們倆都嚇一跳，因為眼前所站著的對方已變成仙女般的漂亮，兩人都互相稱讚。

兩人回去向老公公道謝之後，高高興興地下山回家，回家途中故意把草編的頭飾壓得很低，幾乎看不到她們的臉。瑪答拉伯家的兩位千金看到他們回來，又笑說：「嗯！那麼醜的女人，還敢出去給人家看，不知羞恥。」

又是部落的重要慶典日子，舉行盪鞦韆盛會。莫妮決定參加盪鞦韆，選擇穿出最好的禮服，然後用破舊的衣物蓋住，便帶她的朋友拉勒勒戈曼陪她去，兩人都一樣偽裝去會場。朱康還不知道莫妮已經變漂亮，可是也不理會兩姊妹的譏笑，因為他早已喜歡上莫妮。

盪鞦韆的活動開始，各個盛裝的美女輪流盪鞦韆，尤其瑪答拉伯家兩姊妹，他們的服飾和容貌都比別人出色，是會中的目光焦點。終於輪到莫妮盪鞦韆，由男友朱康負責擺盪，觀眾並沒有注意到她，兩姊妹仍不放過她，一直在數落她。朱康擺盪的越高越遠，飛盪最精彩的那一時刻，披上的破外套突然從她身上脫落下來，全身都亮起來，服飾的鈴鐺響亮，觀眾開始注意到她，因為好像仙女在他們上面飛翔，全場觀眾呼叫起來，拍手叫好，朱康也嚇一跳，不敢相信自己的女朋友變得如此漂亮。眾人的眼光不再在兩姊妹身上，而是轉移到莫妮的身上，兩姊妹也來不及反應，直呼：「到底怎麼一回事，怎麼變成這個樣子？」

當然最高興的是朱康，女朋友一下子變成最漂亮的人。兩姊妹心裡很不服氣，一直打聽莫妮怎麼變漂亮的。

有一天兩姊妹決心也要去找老公公接受美容。老公公看到她們來

1 「太陽水」原部落都有太陽水，通常是在溪邊的泉水，與溪水不同水源，但太陽水會流入溪裡，顧名思義即太陽的水，傳說中太陽水可醫治疾病或美容作用，它是神聖的水，禁忌是孕婦、婦女有月事時禁止碰觸，任何人不能在水裡撒尿。

訪，問道：「孫女們，妳們來有事嗎？」

「老公公，請你幫我們美容，使我們變成最漂亮的女人。」她們直接講來的原因。

「孫女們，你們已經夠漂亮了，沒有必要再美容！」老公公看他們非常清秀，所以才這樣說。

「老公公不是的，我們還要更漂亮，成為最美麗的女人。」她們堅持要求。

「很好！你們先來幫我抓頭虱，我的頭好養唷！」他們突然尖叫說：「老公公啊，好可怕！你的頭蟲怎是蟑螂？」老公公沒有回應。

「你們看，我的頭髮像什麼？」又再問

「好像亂成一團的網袋繩子。」她們回答。

「那我的頭像甚麼呀？」他問。

「好怪呀！像樹枝呀！」她們互瞄並偷笑。

「我的胸部和手像甚麼？」老公公又問。

「你的胸部很像吊籃，你的手像拐杖，好細唷！」她們忍不住笑起來。

「我的腳像甚麼呀？」老公公繼續問。

「很像小刀的柄，又短又細小。」心裡暗笑地回答。他們認為老公公一直問他的身體好噁心。

「好了！」老公公邊說邊起來走進屋裡拿尚未完全發酵的藥膏，對她們說：「你們拿去到屋裡塗在你們的身體，然後去小溪沖洗，但要記住！溪裡有兩個在流的水，一個是溪水，一個是泉水，你們要在泉水裡洗身體。」

他們起來跑到屋內把藥膏塗在他們的身體，然後，兩姊妹迫不急待地跑去溪裡，他們發現溪水裡的水多且清澈，泉水太小沖洗不過癮，便選擇在溪水裡沖洗。她們越沖洗越發現身上的藥膏越變越暗，臉蛋變得更醜，她們互相看的時候都嚇一跳，並互相指說：「妳長得那麼醜！」她們互相抱著哭說：

「我們怎麼下山見人？可惡的老公公！把我們變得更醜。」他們跑去找老公公理論，很生氣地說：「可惡的老公公！你為什麼把我們變得更醜，你欺騙了我們，你叫我們如何下山見人，你是最可惡的人！」老公公很鎮靜地回答：「孫女們哪，我沒有騙你們，是你們太傲慢了，沒有好好聽我所吩咐的話。」她們倆姊妹蹺著嘴巴往上看，老公公繼續說：「那泉水是太陽水，我叫你們要在那裏洗，你們就是不聽我的話，我還能作什麼呢！」

兩姊妹聽了老公公的話就沉默下來懊悔的痛哭，用自己的包巾蒙著臉下山回家。從此再也看不到她們公開露面或參加部落的活動。

朱康開始認真地找莫妮，他的父母也很贊同這門婚事。部落族人知道嘎拉恩蘭家還有後代，他們非常自責對他們的不敬，親自來清除一堆的垃圾，重新建立他們的家，也承認嘎拉恩蘭家才是部落的大貴族家，朱康順利地娶莫妮為妻，嘎拉恩蘭家又漸漸地興旺起來。